

जीवहरणं यदुत्तुकिवावाहैमाधिकस्य च पदा शक-
टोऽपहृतः" भाग० २।७।२८ ।

तीक्ष्ण पु० तक स पुषो० अत ओत्त्वम् । हरिद्वर्णे अपक-
यने क्षमरः । २हरिद्वर्णे हेमच० । २कर्णमले न० हेम० ।
४मेघे पु० अजयपालः । ५नवप्रहृदये यवे यवाङ्कुरे न० ।
"प्रायणोयस्य तोक्ष्णानि" यजु० १६।१२ । "तोक्ष्णानि नव-
प्रहृदयवाः" वेददी० । "पत्रपुष्पफलच्छायासूक्ष्मलूकचदा-
दभिः । गन्धनिर्वाहभासितोक्ष्मैः कामान् वितन्वते
भाग० १०।२२।२५ "तोक्ष्माः पल्लवाद्याङ्कुराः" श्रीधरः तेन
हृतद्वर्णोऽपि च ।

तीक्ष्णन् न० तक-मनिन् पुषो० अत ओत्त्वम् । नवविहृदयवे
२क्षपत्ये न० निघण्टुः । "भेषजं तोक्ष्मिभिः" यजु० २१।
२० । "तोक्ष्मिभिर्जाजैर्महःखलः" यजु० २१।४२ ।

तीटक न० द्वादशाक्षरपादके छन्दोभेदे । "इह तीटकमन्तु-
धियेः प्रथितम्" इ०र० । [अदित् । णिच् अततोडत् त ।
तोड अनादरे भ्वा० पर० सक० सेट् । तोडति अतोडोत् ।
तोडल न० तन्त्रभेदे ।

तीतस् चय० त-वा० तडि । १कलत्रे २त्वयीत्यर्थे च । "मा
वयं रायस्योपेणवियौघं तोतो रायः" यजु० ४।२२ । तोतः
शब्दः कलत्रवाची अव्ययम् । तोतः कलत्रे रायो
धमानि पशवो वा पदरूपेण तिष्ठन्तु । यद्वाऽव्ययानामने-
कार्यत्वात्तोतः शब्दो युष्मत्पयःप्रायः । तोतः त्वयि रायः
सन्तु" वेददी० ।

तोडन न० तड-भावे ल्युट् । १भेदने २दारणे ३हिंसने च ।
तोडो(रो) स्त्री तड-यच् गौरा० ङीष् वा डक्ष रः । अ-
नामख्याते तैजसाधने धान्यभेदे । [क्षमरः ।

तोत्र न० तयदेनेन तद-करणे ण् । गवादिताडने दण्डे
तोद पु० तद-भावे वज्र । व्यथायां रत्नमाला । "हीनदग्धे
तोदकण्डूजाड्यानि व्याधित्विडिच" सुश्रु० । "दंष्ट्रे तोद-
कण्डूप्रादुर्भावैर्जातोयात्" सुश्रु० । कर्त्तरि यच् । २व्ययके
त्रि० । "तोदो पातस्य ह्यर्थोरीशानः" अ० ४।१६।११ ।
"तोदस्तोदकः" भा० ।

तोदन न० तयदेनेन करणे ल्युट् । १तण्डे सुखे क्षमरः । भावे
ल्युट् । २व्यथायाम् मेदि० । कर्त्तरि ल्यु । ३व्ययके त्रि० । "क-
षायं मधुरं कृजं तोदनं कफघातजित्" सुश्रु० । ४क्षीरिद्वन्द्वभेदे
पु० । "क्षीरिद्वन्द्वफलकान्धराजाटनतोदनतिन्दुकबकुलधन्व-
नाश्लक्ष्णकान्धकण्ठपुष्पकण्ठकगङ्गेरुकोपुष्करवर्त्तिविल्व-
विम्बोपभृतीनि । फलान्वेतानि शीतानि कफपित्तहराणि

च । सप्ताहकाणि कृत्वाणि कषायमधुराणि च" सुश्रु० ।
तोदपणी स्त्री तोदं तोदकं पण्यमस्याः गौरा० ङीष् । कुत्-
सिते धान्यभेदे ।

"कोरदूषकस्यामाकनीवारणान्तुतुवरकोद्दालकप्रियङ्गुम-
धूलिकामान्दीसुखकुम्बिन्दुगवेधुकवकतोदपणीं सुकुन्द-
कवेणुयवप्रभृतयः कुधान्यविशेषाः" सुश्रु० ।

तोमर पु० त-विच् तौगतो स्त्रियतेऽनेन नृ-करणे षप् ।
१हस्तक्षेत्रे शल्याये दण्डाकारेऽस्त्रभेदे (रायवाय)
क्षमरः । तोमरलक्षणं हेमा०प० लक्षणसमुच्चये उक्तं यथा ।
सौशनसधनुर्वेदे । "शुक्रो भगवानुवाच जभदग्निं प्रति
यत्स ! निबोध यथाप्रश्नसुच्यमानम् तत्र दण्डान्वितं
सर्वलौहं वेति तोमरं द्विविधं भवति । तच्च तोमरं
सदण्डं लव्हायतं भवेत् तोमरं सर्वायसं तद्वाय्वै
प्रयोजयेत् । तच्च निकटमध्यमोत्तमं भूयस्त्रिविधं प्रमा-
णतो भवति तत्र चतुर्हस्तप्रमाणं निकटं सार्द्धं चतुर्हस्तं
मध्यमं पञ्चहस्तप्रमाणं उत्तमं भवति । तथा कलनायां
चाद्यं द्वितीयं तृतीयं चेति त्रिधा इन्द्रकुलमध्ये इन्द्रकुल-
कलितमेकं स्यान्मध्यात्पूर्वं त्र्यङ्गुलकलितं द्वितीयं स्यात् ।
मध्यात्पूर्वं षडङ्गुलकलितस्यानकलनया तृतीयं स्यात् ।
सार्द्धमेकं निकटं, त्रयोमध्यमं षडङ्गुलं कलनायास्तथा
तोमरास्त्रस्य परिणाहः परः षडङ्गुलो भवति सार्द्धं प-
ञ्चाङ्गुलो मध्यमः षड्वाङ्गुलः कनिष्ठ इति । त्रयाणां
देशानां त्रयः छन्दः । आदनात्तथा आवन्त्योभागधो दाक्षि-
णात्यश्चेति । तत्रावन्त्यतोमरं तक्षणसंस्थानं भवति
मागधं तोमरं योनिसंस्थानं भवति दाक्षिणात्यं तोमरं
दृप्तं भवति । तेषां सुखानि तद्देशाच्छन्दतः इति इत्यादि ।
२नवाक्षरपादके छन्दोभेदे "प्रथमं सकं विनिधाय
जनणद्वयञ्च निधाय । कुब् तोमरं सुखकारि फणिराज-
वक्त्रविहारि" तल्लक्षणम् । [मराठ्ठपाहिणि ।

तोमरग्रह पु० तोमरं गृह्णाति यद्-यच् न यच् । तो-
तोमरधर पु० तोमरमस्त्रं धरति धृ-यच् । वज्रौ शब्दार्थकं
तोमरिका स्त्री तोमर+संज्ञायां कृत् । आठक्याम् शब्दर०
तोय न० सौ० त-विच् तवे पूर्व्यै याति या क । १जले २पूर्वा-
पादानक्षत्रे च । "जडृत्य मेघैस्ततः एव तोयम्" भाच० ।
"नृत्तोयैः शुष्यते शोध्यं नदीवेनेन शुष्यति" मनु० ।
पूर्वापादानक्षत्रस्य जनदैवतत्वात् तथात्वम् । ३सम्भा-
वधिचतुर्थस्थाने च ज्यो० त० । तत्र जलस्य चित्त-
नीयत्वात् तथात्वम् ।